

# "תורתך שעשועי"

**יו"ל ע"י בית מדרש לבעלי בתים ולגמלאים - גני הדר פתח תקוה**

**ראש הכולל - הרב זכריה אינגבר. עורך הגיליון - הרב שמואל אינגבר.**

## **חלק ד' - הכינויים : האהל, אהל העדות ומשכן העדות**

מלבד הכינויים : **אהל מועד, משכן ומקדש** שעסקנו בהם בשלושת החלקים הראשונים של מאמר זה, אנו מוצאים לפעמים גם כינויים נוספים : **האהל, אהל העדות ומשכן העדות**, ובחלק זה נעמוד על משמעות הכינויים הללו.

**'האהל' - 'ויעמד עמוד הענן על פתח האהל'**

בפרשת **'וילך'** ה' אומר למשה ולאהרן להתייצב **'ב'אהל מועד'** : "ויאמר ה' אל משה הן קרבו ימיך למות קרא את יהושע והתייצבו **ב'אהל מועד** ואצונו, וילך משה ויהושע ויתיצבו **ב'אהל מועד'** (דברים ל"א, י"ד). ומיד בפסוק שלאחריו מופיע פעמיים הכינוי - **'האהל'** בלבד : "וירא ה' **ב'אהל** בעמוד ענן, ויעמד עמוד הענן על פתח **'האהל'** (דברים ל"א, ט"ו). ויש להבין, מדוע בפסוק שלפניו מופיע הכינוי - **'אהל מועד'**, ואילו בפסוק זה מופיע הכינוי - **'האהל'**?

**ונראה**, שנוכל להסביר עפ"י הופעה מקבילה של כינויים אלו בפרשת **'בהעלותך'**. גם שם ה' מצווה להם לצאת אל - **'אהל מועד'** : ויאמר ה' פתאם אל משה ואל אהרן ואל מרים צאו שלשתכם אל **'אהל מועד'**, ויצאו שלשתם" (במדבר י"ב, ה'). ומיד בפסוק שלאחריו : "וירד ה' בעמוד ענן ויעמד פתח **ה'אהל**, ויקרא אהרן ומרים ויצאו שניהם". ולפי שני מקורות אלו, **ניתן לומר**, שבפסוקים הראשונים שבהם ה' רוצה לדבר אליהם מופיע דווקא הכינוי - **'אהל מועד'**, כי שם ה' רוצה **'להתוועד'** אליהם. אך בפסוקים הבאים לאחריהם מדובר על **הענן עצמו** שנמצא פתח האהל, ולכן מופיע דווקא הכינוי - **'האהל'**, כי מדובר על מקום המצאות הענן ולא על **ההתוועדות** אליהם. ולכן גם מובן מדוע בפסוק י' שם בפרשת **'בהעלותך'** שוב מופיע הכינוי - **'האהל'** בלבד : "והענן סר מעל **ה'אהל** והנה מרים מצרעת כשל, ויפן אהרן אל מרים והנה מצרעת", כי ההתייחסות בפסוק זה היא אל הענן ולא **'להתוועדות'** של ה' אליהם.

להלן נעבור על כל המקומות בהם - **'אהל מועד'** מכונה בכינוי - **'האהל'** בלבד, ונסה להבין, מדוע באותם מקומות מופיע כינוי זה כשלעצמו. בפעם הראשונה שמופיע כינוי זה - **'האהל'** ככינוי למבנה הוא בפרשת **'תרומה'** : "וחברת את חמש היריעות לבד ואת שש היריעות לבד וכפלת את היריעה הששית אל מול פני **ה'אהל'** (שמות כ"ו, ט"ו), וגם כאן, שמדובר על הקמת המשכן, ועדיין לא מדובר על העבודות הנעשות במקום, וגם לא עוסקים בהתוועדות ה' במקום, לכן ברור מדוע לא מופיע הכינוי - **'אהל מועד'**.

ובאותו הקשר מופיע גם בפסוק הבא : "ועשית מסך לפתח **ה'אהל** תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משזר מעשה רקם" (שמות כ"ו, ל"ו), כמו שהבהרנו בחלק הראשון של המאמר הזה, שבכל פרשת **'תרומה'** כלל לא מופיע הכינוי - **'אהל מועד'** כי עדיין נמצאים בשלב ההקמה, ורק בפרשת **'תצוה'** מדובר על העבודות שיעשו במקום, ושיגרמו לכך שח' **'יוועד'** שם למשה, ולכן רק שם מופיע לראשונה הכינוי - **'אהל מועד'**, אך כאן בשלב הקמת המשכן מופיע הכינוי - **'האהל'** בלבד.

**'ולפי העלות הענן מעל האהל'** : "ולפי העלות הענן מעל **ה'אהל** ואחרי כן יסעו בני ישראל" (במדבר ט"ו, י"ז). זה תואם את שהבאנו לעיל, מכיוון שמדובר על העלות הענן, ולא על התוועדות או פעולה הנעשית בתוך אהל מועד, לכן מופיע כאן רק הכינוי - **'האהל'**.

**'ולקחת אתם אל אהל מועד... ויעמד אתם סביבת האהל'** : "ויאמר ה' אל משה אספה לי שבעים איש מזקני ישראל אשר ידעת כי הם זקני העם ושטריו, ולקחת אתם אל **אהל מועד** והתייצבו שם עמך. וירדתי ודברתי עמך שם" (במדבר י"א, ט"ז - י"ז). ומדוע בהמשך : "ויאסף שבעים איש מזקני העם ויעמד אתם סביבת **ה'אהל**. וירד ה' בענן וידבר אליו ויאצל מן הרוח אשר עליו ויתן על שבעים איש הזקנים" (שם, שם, כ"ד - כ"ה). ונוכל להסביר, על פי דברינו לעיל, שה' אומר למשה שיקח את שבעים הזקנים, וה' ירד וידבר עם משה, לכן מתאים להשתמש בכינוי - **'אהל מועד'** כי ה' **נועד** אל משה ומדבר אליו. אך כאשר משה מבצע זאת, ההתייחסות של פסוק כ"ד היא רק על המקום ששם העמיד את שבעים הזקנים, וה' לא מדבר אליהם, לכן מופיע רק הכינוי - **'סביבת האהל'**. אמנם בפסוק כ"ה נאמר שה' מדבר אל משה, אך הכינוי - **'האהל'** מתייחס לשבעים הזקנים שעומדים מסביב לאהל, וה' לא מדבר אליהם.

**'ושמרו משמרתך ומשמרת כל האהל'** - בפרשת **'קרח'** מוצאים את הכינוי - **'האהל'** כשלעצמו פעמיים ברציפות. בתחילה בפסוקים הבאים : "וגם את אחיך מטה לוי שבט אביך הקרב אתך וילוו עליך וישרתוך, ואתה ובניך אתך לפני **אהל העדת**. ושמרו משמרתך ומשמרת כל **ה'אהל'** (במדבר י"ח, ב' - ג'), בפסוק ב' מופיע הכינוי - **'אהל העדות'**, ומיד אחריו בפסוק ג' מופיע הכינוי - **'האהל'** בלבד. וכן בפסוק ד' נאמר : "ונלוו עליך ושמרו את משמרת **אהל מועד** לכל עבדת **ה'אהל**, וזר לא יקרב אליכם", וכאן באותו פסוק מופיע בתחילה הכינוי - **'אהל מועד'**, ומיד אחריו הכינוי - **'האהל'** בלבד. ומכיוון שמדובר על עבודה הקשורה ל**אהל מועד**, וכדברי **'רש"י'** שהכוונה לשמירת השערים ומיני גזברין ואמרכלין, לכן לא מובן מדוע לאחר שמופיע בתחילה הכינוי - **'אהל העדות'** או - **'אהל מועד'**, לאחר מכן מופיע בשני המקרים הכינוי - **'האהל'** בלבד. **ואולי**, קיימת סיבה נוספת להופעת כינוי זה בלבד, והסיבה היא סיבה לשונית. שלאחר שכבר מופיע באותו ענין הכינוי המלא - **'אהל מועד'**, כמו בפסוק ד' לדוגמא : "ונלוו עליך ושמרו את משמרת **אהל מועד'**", אין צורך לכתוב מיד אח"כ : "לכל עבדת **אהל מועד'**", כי ברור שמדובר על **'אוהל מועד'** ואפשר להסתפק ולכתוב : "לכל עבדת **ה'אהל'**".

**האהל של משה** - כינויים אלו מוסבים גם על **ה'אהל** של משה, ואף קרא לו - **'אהל מועד'** : "וימשה יקח את **ה'אהל** ונטה לו מחוץ למחנה הרחק מן המחנה וקרא לו **אהל מועד**, והיה כל מבקש ה' יצא אל **אהל מועד** אשר מחוץ למחנה" (שמות ל"ג, ז'). והכוונה לאהל של משה, שבו היה לומד, וה' היה נועד אליו בו, ולשם היו באים בני ישראל ללמוד ממנו תורה, וכמו שאומר בתרגום **'יונתן'** : "במשכן אולפן אורייתא **ד'ליה'**". **'רש"י'** מביא שני פירושים למה קרא לו - **'אהל מועד'** : א. שהוא בית ועד למבקשי תורה. ב. שה' היה נועד אל משה באהל שלו, וכל מבקש ה', אפי' מלאכי השרת כשהיו שואלים מקום שכונה, חבריהם אומרים להם, הרי הוא באהל של משה.

**'אהל העדות'** - **'כסה הענן את המשכן לאהל העדות'** - הכינוי - **'אהל העדות'** מופיע בספר **'במדבר'** : "ויביום הקים את המשכן כסה הענן את המשכן **לאהל העדות'** (במדבר ט"ו, ט"ו). ויש להבין, מדוע כאן משתמשת התורה בכינוי שלא השתמשה בו עד כאן? **ועוד**, יש להבין, שאם המקום נקרא - **'אהל העדות'** בגלל ארון העדות שנמצא בתוכו, הרי שזה רק תיאור חלקי, כי ארון העדות נמצא בקדש

הקדשים, ואילו הכינוי - 'אהל מועד' הוא כינוי כללי שמכוון לכל המקום, ומדוע שיכנו אותו גם בשם - 'אהל העדות' שהוא תיאור חלקי של המקום. ואם, המקום נקרא - 'אהל העדות' כי האהל מעיד על בני ישראל, אז גם לא מובן, כי את הכינוי - 'משכן העדות' שנדון בו בהמשך, אפשר להבין שהמשכן שבו ה' משרה שכינתו, מעיד שה' מחל לבני ישראל על עוון העגל, אך איזו עדות יש באהל?

ויש לשים לב שיש טעם 'טפחא' שמפסיק בין שתי המילים של כינוי זה, וא"כ המקום אינו מכונה - 'אהל העדות', אלא המילה - 'לאהל' מחוברת לנאמר לפניו: "כסה המשכן הענן את המשכן לאהל" ואח"כ באה בנפרד המילה - 'העדות'. וכן מפרש ב'רש"י': "המשכן לאהל העדת - המשכן העשוי להיות אהל ללוחות העדות", ולא שהמקום מכונה - 'אהל העדות'. וכן מפרש אותו 'מהר"ל' בספרו 'גור אריה' בניסוח מדוקדק: "העשוי לאוהל ללוחות העדות. פירוש, שאין 'אוהל העדות' מלה אחת עד שיהיה האוהל נקרא 'אוהל העדות' על שם שהאוהל עצמו הוא עדות, שאין זה כן, שאין האוהל בעצמו הוא עדות, אלא שעשוי לאהל על לוחות העדות".

"וינח משה את המטת לפני ה' באהל העדת" - במקום נוסף שמופיע כינוי זה פעמיים ברצף הוא בפרשת 'קרח' בענין המטות: "י"ט) והנחתם באהל מועד, לפני העדות אשר אועד לכם שמה... (כ"ב) וינח משה את המטת לפני ה', באהל העדת. (כ"ג) ויהי ממחרת ויבא משה אל אהל העדות והנה פרח מטה אהרן לבית לוי, ויצא פרח ויצף ציץ ויגמל שקדים. (כ"ד) ויצא משה את כל המטות מלפני ה' אל כל בני ישראל, ויראו ויקחו איש מטהו. (כ"ה) ויאמר ה' אל משה השב את מטה אהרן לפני העדות למשמרת לאות לבני מרי, ותכל תלונתם מעלי ולא ימתו" (במדבר י"ז, י"ט - כ"ה). בפרשה זו אומר ה' למשה בפסוק י"ט להניח את המטות ב'אהל מועד לפני העדות', ומדוע נאמר בפסוק כ"ב שמשה הניח את המטות ב'אהל העדות', וכן בפסוק כ"ג נאמר שהוא בא ממחרת אל 'אהל העדות'.

בעל 'העמק דבר' מסביר: "באהל העדות. ללמד שנתן והניח לפני העדות כמו שנצטווה". ונראה שכוונתו היא, שה' אמר לו להניח את המטות: "באהל מועד לפני העדות", לכן בכדי לציין שכך עשה משה, התורה לא כותבת כרגיל - 'באהל מועד' כי מכינוי זה לא ברור היכן הניח את המטות באהל מועד, ובמקום לכתוב באריכות: "באהל מועד לפני העדות", מקצרת שמשה הניחם - ב'אהל העדות'.

"ואתה ובניך אתך לפני אהל העדת" - פסוק נוסף שבו מופיע כינוי זה: "וגם את אחיך מטה לוי שבת אביך הקרב אתך וילוו עליך וישרתוך, ואתה ובניך אתך לפני אהל העדת" (במדבר י"ח, ב), ויש לברר, מדוע מופיע כאן דווקא כינוי זה. ונראה לומר, שבני לוי צריכים לשמור את כל כלי המקדש, כמו שכתוב בפסוק ג': "ושמרו משמרתך ומשמרת כל האהל, אך אל כלי הקדש ואל המזבח לא יקרב ולא ימתו גם הם גם אתם", וזה כולל גם את ארון העדות, ואולי לכן מכנה כאן את האוהל בכינוי - 'אהל העדות'.

'ספורנו' אומר: "וישרתוך. במה שהוא משמרתך ומשמרת בניך בלבד. ואתה ובניך אתך לפני אהל העדות... אתה ובניך תשמרו לפני קדש הקדשים, שהוא אהל לארון אשר בו לוחות העדות".

'משכן העדות' - "אלה פקודי המשכן משכן העדת" - מופיע בפסוק הראשון של פרשת 'פקודי': "אלה פקודי המשכן משכן העדת אשר פקד על פי משה" (שמות ל"ח, כ"א). 'רש"י' מסביר את פשר כינוי זה, שהמשכן מהווה עדות לישראל שמחל להם על חטא העגל. וב'דעת זקנים מבעלי התוספות' מביא שהמשכן הוא עדות שמשה לא גנב שקלים ממלאכת המשכן.

"ואתה הפקד את הלויים על משכן העדת" - בפרשת 'במדבר' מופיע כינוי זה שלש פעמים באותו ענין: "נ"ו) ואתה הפקד את הלויים על משכן העדת ועל כל כליו ועל כל אשר לו המה ישאו את המשכן ואת כל כליו והם ישרתהו, וסביב למשכן יחנו... (נ"ג) והלויים יחנו סביב למשכן העדת ולא יהיה קצף על עדת בני ישראל, ושמרו הלויים את משמרת משכן העדות" (במדבר א', נ', נ"ג). ונראה לומר, שיש לקשור זאת אל פסוק מ"ט הבא לפניו ושם נאמר: "אך את מטה לוי לא תפקד ואת ראשם לא תשא, בתוך בני ישראל", והפרשנים נותנים הסברים מדוע שבת לוי לא נמנה יחד עם כל ישראל. ובעל 'צרו המור' אומר, שמצד קדושתם, שלא היו עמם במעשה העגל, אין ראוי שימנו אותם ביחד. וראוי שהלויים ישמרו את ישראל שלא יגעו אל הקדש ומתו, כמו ששמרום והצילו מן המיתה במעשה העגל.

ונראה, שלכן מופיע כאן הכינוי - 'משכן העדות', על פי מה שראינו לעיל, שהוא מכונה כך בפרשת 'פקודי', כי המשכן הוא עדות לישראל, שה' מחל להם על מעשה העגל. וה' מחל להם בזכות מה שעשו שבת לוי, ולכן ה' אומר כאן למשה שיפקיד את הלויים על - 'משכן העדות', כי בזכותם ה' השכין שכינתו בתוכם כעדות על ישראל.

מדברי 'אבן עזרא' נראה שאינו מבדיל בין הכינויים - 'אהל מועד' ו'משכן העדות', ומסביר שאהל מועד הוא משכן לארון ששם העדות. 'רבנו בחיי' אומר: "אמר על משכן העדות והוא הארון שבו העדות", ומשמע, שהכינוי - 'משכן העדות' אין הכוונה בו לבית עצמו, אלא רק לארון שבו העדות.

### "נעלה הענן מעל משכן העדת"

בפעם האחרונה מופיע כינוי זה בפרשת 'בהעלותך': "ויהי בשנה השנית בחדש השני בעשרים בחדש, נעלה הענן מעל משכן העדת" (במדבר י', י"א). הפרשנים לא מתמקדים על צורת כינוי מיוחדת זו בפסוק זה. ונראה לומר, שבאזכור הראשון של כינוי זה בפרשת 'פקודי': "אלה פקודי המשכן משכן העדת", הבאנו לעיל שהמשכן היה עדות לישראל, שה' מחל להם על חטא העגל, בזה שהשרה את שכינתו בתוכם. וכיצד ראו שה' שוכן בתוך המשכן? ע"י שראו את הענן המיוחד שהיה שוכן עליו. ויוצא, ששכינת הענן על המשכן, משמש לשתי מטרות, גם לציין את שכינת ה' במשכן, וגם סימן שהם צריכים לחנות באותו מקום, ובמשך כל הזמן שהענן שוכן על המשכן. ובשעת המסע הענן עולה מעל המשכן, וזה הסימן שהם צריכים ליסוע מהמקום, וכמו שמפורט לעיל בפרק ט' פסוקים י"ז - כ"ב. והנה, בפסוק זה מדובר על הפעם הראשונה שהם נסעו ממקום ששכנו בו במדבר סיני, וא"כ העלות הענן מעל המשכן, היא סימן למסע, אך אולי ח"ו היא אולי סימן לכך שה' לא רוצה לשכון במשכן? ולכן, בגלל שזו הפעם הראשונה שהענן עולה מעל המשכן, לכן התורה מדגישה: "נעלה הענן מעל משכן העדת". ללמדנו, שגם לאחר שהענן נעלה, המשכן ממשיך להיות - 'משכן העדות', עדות לישראל שה' שוכן בקרבנו, אלא שהעלות הענן זה רק סימן שצריך ליסוע מהמקום.

ואפשר לדייק זאת מטעמי המקרא, שעל פיהם אין לקרא את המילים - 'מעל משכן העדות' ביחד, כאילו המילה - 'מעל' קשורה למילים - 'משכן העדות', כי במילה 'מעל' ישנו טעם 'טפחא', ולכן היא מוסבת על המילים הקודמות לה, וכך יש לקרא אף הפסוק - 'נעלה הענן מעל', ואח"כ בנפרד - 'משכן העדות', לומר, שגם לאחר שהענן נעלה מעל, כלומר שנעלה למעלה ממקומו, הרי עדיין - 'משכן העדות', שהמשכן הוא עדיין עדות להשראת השכינה בתוכו, והעלות הענן הוא רק סימן למסע המחנות.

### **כתקופה זו פל הקורונה הקיעורים מתקיימים ע"י תוכנת זום**

שעה 11.15 - שיעור בגמרא מסכת שבת. שעה 12:00 - שיעור באור החיים הקדוש. ביום ה' שיעור בפרשת השבוע

(שיעור זה מתפרסם בסוף השבוע בבתי הכנסת בעלון של בית המדרש) לפרטים נא לפנות בטלפון - 548448692.

לתגובות הערות והארות ולקבלת הגיליון במייל, גם במהדורה מורחבת, נא לפנות לכתובת - [Ingber@bezeqint.net](mailto:Ingber@bezeqint.net)